

шеній худобі — 4,5 лактації, по червоній степовій — 4,0 (за період аналізу до 5 лактацій).

Метод використання поліпшуючих порід визначив перспективний шлях виведення високопродуктивних стад. Так, на початку роботи по удосконаленню продуктивних і технологічних якостей стада надій від корови у колгоспі ім. Калініна становив 1962 кг. За 10 років по фермі з 700 гол він досяг 4007 кг. У стаді племзаводу «Щорський» Криничанського району надій помісних за голштинами перівісток у 1979 р. досяг 4658 кг, або на 437 кг більше, ніж по групі ровесниць червоної степової (при незначній різниці за вмістом жиру в молоці).

За даними дослідів, із зростанням кровності на голштинах зростає продуктивність. Так, надій 3/4-кровних корів за 11 лактацію в стаді радгоспу «Науковий» становив 4807 ± 203 кг молока із вмістом жиру $3,70 \pm 0,06$ % та $177,9 \pm 2,9$ кг молочного жиру, що більше, ніж у їх напівкровних ровесниць відповідно на 74 кг — 0,73 % — 8,6 кг. Розпочата 10 років тому робота йде в одному напрямку із визначеним завданням про створення нової червоної молочної породи. Базовими визначені такі провідні племінні господарства та ферми, як радгоспи «Науковий», «Щорський», «Самарський», Ерастівська дослідна станція, колгоспи ім. Калініна Новомосковського та Широківського районів, радгоспи «Нижньодніпровський», ім. 50-річчя Великого Жовтя та ін. Взагалі більш як 60 тис. тварин різної кровності за червоною степовою, англєрською та червоною датською породами поліпшують червоно-рябими голштинами за розробленими схемами.

Висновок. Вибрана схема створення високоудійного типу тварин (нової червоної молочної породи) при її реалізації дасть позитивні наслідки по підвищенню молочної продуктивності, поліпшенню екстер'єру та технологічних якостей корів.

Одержано редколегією 12. 12. 89

Изложены результаты улучшения красного степного скота при использовании красного датского, а помесей — красно-пестрого. Установлено, что показатели продуктивности и технологических качеств повышаются у помесных животных с увеличением кровности по улучшающей породе.

ISSN 0135-2385. Розведення та штуч. осіменіння великої рогатої худоби. 1991. Вип. 23

УДК 636.22/28.082

Л. О. ТИМЧЕНКО, асп.

УкрНДІ по племсправі в тваринництві

ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИРОЩУВАННЯ БИЧКІВ І ТЕЛИЦЬ ДО РІЗНОГО ВІКУ ЗАБОЮ

Висловлено припущення на основі аналізу живої маси, продуктивності тварин, забійних і економічних показників про оптимальні строки вирощування на м'ясо бичків і телиць різних порід і породних сполучень.

Розвиток спеціалізованого м'ясного скотарства в зоні інтенсивного землеробства Української РСР і пошук раціональних варіантів сполучення різних порід м'ясної худоби є предметом тривалих наукових досліджень. Цілеспрямована робота по створенню худоби, що відповідає конкретним природно-економічним умовам з використанням імпортних спеціалізованих високопродуктивних порід, завершилась створенням нових типів м'ясної худоби — чернігівського та придніпровського. Наближається до завершення створення волинського, знам'янського та південного типів у відповідних зонах розведення.

Поряд з селекційним аспектом інтенсифікації м'ясного скотарства необхідне також максимальне використання біологічних особливостей розвитку тварин. Одним з основних критеріїв підвищення ефективності галузі повинно стати одержання най-

більшої кількості високоякісної яловичини, що знайшло б відображення в підвищенні продуктивної віддачі виробничих затрат, фондів віддачі і продуктивності праці, тобто створювало б реальні передумови для успішного конкурування м'ясного скотарства з молочним.

В зв'язку з цим виникає необхідність опрацювання відповідних технологічних прийомів утримання м'ясної худоби з метою підвищення виходу продукції від кожної тварини, поліпшення її споживчих та економічних характеристик. В цьому напрямі є доцільним обгрунтування оптимальних строків вирощування бичків і телиць деяких створюваних м'ясних типів та планових молочних порід.

Забій худоби в різні вікові періоди зумовлений фізіологічними особливостями тварин, наявністю кормової бази та іншими господарськими умовами. Метою наших досліджень було визначення строків вирощування на м'ясо тварин нових придніпровського, чернігівського та південного типів порівняно з червоною степовою худобою.

Методика досліджень. Матеріалом для проведення досліджень стали бички і телиці чернігівського, придніпровського і створюваного південного м'ясних типів і червоної степової породи, яких вирощували на м'ясо від 8- до 24-місячного віку. Дослід проводили методом формування груп (Овсянников О. І., 1976) по 12—14 гол в кожній. Використання в дослідженнях молочних телиць з метою вивчення їх м'ясної продуктивності обумовлено дальшою інтенсифікацією молочного скотарства, істотним моментом якої є ретельний відбір і високий процент оновлення стада, який передбачає реалізацію вибракунаного молодняка на м'ясо. Роботу проводили в дослідному господарстві «Поливанівка» Дніпропетровської області. Піддослідних тварин утримували на прив'язі в одному приміщенні. Годівлю здійснювали за нормами ВІТ. Живу масу піддослідних тварин визначали шляхом щомісячних зважувань з наступним обчисленням середньодобових приростів.

Проведенням контрольного забою піддослідних тварин у 15-, 18- та 24-місячному віці по 3 гол з кожної групи з використанням методик ВІТ і ВНДІМП (1977) планували одержання забійних показників.

Економічна ефективність вирощування обчислена за даними бухгалтерського обліку. Як джерело додаткової інформації використовували журнал обліку вирощування молодняка великої рогатої худоби м'ясних порід. В даній роботі наведено результати вирощування тварин до 18-місячного віку, оскільки дослід ще не завершено.

Результати досліджень. Незважаючи на те, що нові м'ясні типи тварин створювали з використанням таких порід: чернігівського і південного — з перевагою крові породи шароле; придніпровського — з перевагою спадковості кіанської худоби, — різницю в живій масі в групах спостерігали з самого початку. Специфічні якості великих франко-італійських порід накладають відбиток на розвиток тварин від їх народження. Телята м'ясних типів народжувались більш крупними порівняно з червоними степовими (табл. 1). Дещо менша жива маса новонародженої південної худоби зумовлена використанням в селекційному процесі порівняно невеликих порід червоної степової і санта-гертруда, що відповідають умовам даної кліматичної зони. Їх вплив простежують також на наступних показниках маси бичків до 15- і 18-місячного віку. Для телиць ця тенденція не характерна.

На протязі всього періоду вирощування м'ясна худоба всіх досліджуваних типів мала більш високу живу масу. Однак цього не можна сказати дощю інтенсивності вирощування молодняка, аналізуючи середньодобові прирости по вікових періодах (табл. 2).

Особливості технології вирощування молодняка молочних і м'ясних порід після народження і спадкові якості обумовили відмінності в середньодобових приростах тварин м'ясних типів і червоної степової породи. За період від народження до 8-місячного віку м'ясні телята, знаходячись на підсосі в умовах, що відповідають їх природі, дали більш високі середньодобові прирости живої маси, ніж ровесники червоної степової: бички на 23,78—34,71 % і телиці — на 46,59—54,68 %.

Раннє переведення молочних телят на «дорослий» раціон дещо загальмовує їх розвиток на першому етапі життя. Але це ж раннє привчання до великої кількості об'ємистих кормів дозволяє їм одержати деяку компенсацію в розвиткові у наступному періоді. Так, у віці від 8 до 12 міс приріст живої маси червоних степових бичків був вищим, ніж у чернігівських на 9,71 %, ніж у придніпровських — на 24,64 і на 16,3 %, ніж у південних. У телиць — відповідно вище на 15,40; 39,57 і 76,54 %. Однак збільшення приростів молочної худоби за період від 8- до 12-місячного віку

незначне в порівнянні з втратами приростів живої маси в більш ранній період. Поряд зі спадковими особливостями це доводить важливість більш тривалого молочно-го періоду з метою виховання повноцінного і високопродуктивного молодняка. Не можна напевно говорити про міжтипові відмінності м'ясної худоби, виходячи з наведених показників. Тварини типів, які вивчають, в різні періоди свого розвитку здатні до змін інтенсивності росту. При цьому нівелюється такий фактор, як жива маса новонароджених.

1. Жива маса підослідних тварин, кг ($M \pm m$)

Група	Тип, порода	Вік, міс				
		при народженні	8	12	15	18
<i>Бички</i>						
I	Чернігівський	35,44 ± 0,85	243,44 ± 8,78	332,75 ± 9,68	406,81 ± 12,90	460,54 ± 11,22
II	Придніпровський	35,25 ± 1,08	239,36 ± 10,78	318,00 ± 11,53	392,36 ± 12,11	452,00 ± 15,71
III	Південний	31,36 ± 0,50	221,50 ± 5,74	305,71 ± 6,03	374,07 ± 7,44	435,09 ± 11,03
IV	Червона степова	28,29 ± 0,45	182,12 ± 5,99	279,53 ± 4,99	329,71 ± 6,45	391,64 ± 11,07
<i>Телиці</i>						
V	Чернігівський	34,21 ± 0,96	204,00 ± 11,83	295,93 ± 5,78	341,14 ± 12,29	392,55 ± 13,54
VI	Придніпровський	34,83 ± 0,63	214,00 ± 10,39	290,00 ± 7,76	338,58 ± 10,79	394,00 ± 9,97
VII	Південний	31,40 ± 0,60	224,40 ± 6,24	284,50 ± 6,63	348,90 ± 9,96	384,86 ± 12,73
VIII	Червона степова	27,09 ± 0,48	142,91 ± 5,46	249,00 ± 6,87	312,18 ± 7,19	355,38 ± 9,75

2. Середньодобовий приріст по вікових періодах, г ($M \pm m$)

Група	Вікові періоди, міс			
	0—8	8—12	12—15	15—18
<i>Бички</i>				
I	852,31 ± 35,31	732,13 ± 37,31	813,69 ± 45,36	757,31 ± 76,77
II	839,91 ± 43,17	644,45 ± 68,19	817,00 ± 138,60	558,71 ± 61,63
III	783,14 ± 23,55	690,21 ± 24,54	750,93 ± 35,63	676,36 ± 68,22
IV	632,71 ± 24,97	803,23 ± 45,32	551,35 ± 56,83	730,00 ± 68,33
<i>Телиці</i>				
V	698,71 ± 47,35	753,57 ± 73,60	476,29 ± 104,45	562,45 ± 75,22
VI	737,25 ± 40,85	623,08 ± 57,12	533,67 ± 84,35	607,60 ± 90,89
VII	711,90 ± 42,30	492,60 ± 39,33	707,50 ± 63,43	456,86 ± 48,25
VIII	476,64 ± 22,01	869,64 ± 22,13	694,82 ± 64,32	515,13 ± 53,14

Тенденція збереження високих середньодобових приростів живої маси до 18-місячного віку намітилась у придніпровських бичків. Після відлучення від корів-годувальниць у бичків м'ясних типів найбільшій приріст живої маси відмічено у віці від 12 до 15 міс. У м'ясних телиць в цей же період спостерігалось зниження приросту з наступним його збільшенням.

В цілому у м'ясних тварин в нашому досліді як бичків, так і телиць, починаючи з 15-місячного віку проходить зниження інтенсивності розвитку порівняно з попередніми приростами до річного віку. Щодо червоної степової худоби, цей процес менш виражений. Характеризуючи забійні якості тварин, необхідно зазначити, що вже в 15-місячному віці туші більшої маси від бичків і телиць м'ясних типів (табл. 3).

3. Забійні показники тварин ($M \pm m$)

Група	Передзабійна жива маса, кг	Маса парної туші, кг	Забійна маса, кг	Вихід парної туші, %	Вихід внутрішнього жиру, %	Забійний вихід, %
<i>Бички (15 міс)</i>						
I	444,0±26,40	245,0±17,92	254,21±18,62	55,10±1,17	2,07±0,12	57,17±1,35
II	367,0±20,80	198,0±4,91	207,90±7,56	54,23±1,75	2,54±0,59	56,77±1,16
III	372,6±9,83	200,0±2,64	210,88±2,81	53,71±1,03	2,92±0,17	56,62±0,89
IV	338,3±7,12	180,7±4,81	192,54±4,87	53,59±0,72	3,31±0,13	56,50±0,60
<i>Телиці (15 міс)</i>						
V	315,3±38,30	170,0±18,03	176,25±19,58	54,14±1,45	1,92±0,24	56,06±1,29
VI	295,3±34,00	164,7±19,53	171,08±21,55	55,72±0,65	2,08±0,41	57,80±0,93
VII	339,3±13,90	184,7±6,69	195,72±6,39	54,47±1,10	3,27±0,20	57,73±1,08
VIII	305,6±18,30	162,0±22,27	177,5±13,28	52,87±1,13	5,08±1,69	57,96±0,91
<i>Бички (18 міс)</i>						
I	422,3±12,72	240,7±10,74	246,82±11,70	56,94±1,06	1,44±0,26	58,39±1,15
II	446,3±16,90	251,3±13,48	258,58±12,26	56,24±0,91	1,65±0,38	57,89±0,56
III	415,3±7,36	226,3±5,04	238,04±4,39	54,49±0,34	2,82±0,24	57,31±0,10
IV	411,7±16,60	223,7±9,06	237,50±9,66	54,33±0,36	3,36±0,14	57,69±0,22
<i>Телиці (18 міс)</i>						
V	381,3±12,03	202,0±9,45	212,88±8,23	52,92±0,79	2,88±0,40	55,80±0,39
VI	376,3±11,32	205,3±8,57	218,88±8,71	54,53±0,91	3,62±0,50	58,14±1,20
VII	380,0±9,64	208,0±5,20	224,69±4,37	54,74±0,22	4,41±0,43	59,15±0,36
VIII	340,0±8,33	177,7±6,94	194,54±8,30	52,22±17,41	4,95±0,28	57,17±1,08

Особливістю тварин чернігівського типу, як свідчать дослідження, є порівняно невеликий вихід внутрішнього жиру як в 15-, так і в 18-місячному віці. Найбільший вихід внутрішнього жиру мав молодняк червоної степової породи по результатах двох забоїв, що дозволяє при відносно низькому виході парної туші одержати забійний вихід від таких тварин на рівні спеціалізованих м'ясних порід. Таким чином проявляє себе скороспілість червоної степової худоби. Одержані дані вказують на неможливість оцінки забійних якостей тварин тільки по забійному виходу туші.

Південний тип худоби за виходом внутрішнього жиру займає проміжне положення між вказаними двома групами. Рівень забійних показників придніпровської худоби близький до показників чернігівських тварин. Специфіка м'ясних типів худоби знайшла відображення у високому порівняно з червоною степовою породою виході парної туші. З часом якість туш бичків досліджуваних груп поліпшилась. По групах телиць таких змін не було, тобто відносні показники забою тварин у 18-місячному віці залишилися на рівні 15 міс, за винятком збільшення внутрішнього жиру.

Досліджуючи ефективність вирощування молодняка від 8- до 15- і 18-місячного віку, слід зазначити збільшення виробничих затрат на 1 ц приросту при подовженні строків вирощування, крім групи придніпровських телиць. Це пояснюється, можливо, зниженням інтенсивності росту молодняка в період від 15- до 18-місячного віку.

Беручи до уваги рівень виробництва, що склався в господарстві за останні роки, і порядок розрахунків з м'ясокомбінатом, можна попередньо визначити найбільш вигідні строки здачі худоби на м'ясо. В розрахунках враховували середню вартість вирощування 1 гол м'ясної худоби від народження до 15 міс — 946,11 крб. і до 18 міс — 1066,28 крб. Вартість вирощування молодняка червоної степової породи від народження до 8 міс визначали з розрахунку 1,66 крб. за 1 кг живої маси.

Дані таблиці 4 свідчать, що забій бичків доцільно проводити, починаючи з 18-місячного віку. Телиць м'ясних типів навіть до такого віку з метою здачі на м'ясо утримувати не вигідно.

4. Ефективність вирощування молодняка від 8- до 16- і 18-місячного віку

Група	Собівартість 1 ц приросту, кг	Затрати кормів на 1 ц приросту, ц к. од.	Затрати праці, люд.-год.	Виручка від реалізації, крб./гол	Чистий дохід, крб./гол
15-місячний вік					
<i>Бички</i>					
I	167,28	10,78	9,67	1012,96	63,80
II	178,61	11,51	10,33	878,89	— 70,27
III	179,12	11,54	10,36	837,92	—111,24
IV	185,16	11,93	10,71	547,32	— 28,28
<i>Телиці</i>					
V	199,27	12,84	11,52	566,29	—382,87
VI	219,36	14,14	12,68	562,04	—387,12
VII	219,50	14,15	12,69	579,17	—369,99
VIII	161,44	10,41	9,33	518,22	7,71
18-місячний вік					
<i>Бички</i>					
I	179,82	11,59	10,40	1146,74	80,46
II	183,60	11,83	10,61	1125,48	59,20
III	182,78	11,78	10,57	1083,37	17,09
IV	186,33	12,01	10,77	877,27	184,55
<i>Телиці</i>					
V	207,05	13,35	11,97	879,31	—186,97
VI	216,89	13,98	12,54	882,56	—183,72
VII	243,30	15,68	14,07	862,09	—204,19
VIII	183,74	11,84	10,62	796,05	168,42

Однак, подовження строків вирощування молодняка до більш старшого віку (24 міс) зумовлює цілий ряд ускладнень, пов'язаних з біологічними і етологічними особливостями тварин. Телиці, досягнувши статевої зрілості, швидко втрачають свої відгодівельні якості, інтенсивність росту. Ускладнюється догляд тварин в зв'язку з їх агресивністю, що проявляється з віком, особливо в бичків. Довгорослі тварини малопродуктивно використовують корми, значна частина яких витрачається на підтримання життя. Все це призводить до зменшення оплати продукцією скотомісця. Для уточнення наведених даних необхідне продовження початих досліджень.

Висновки. Проведені дослідження підтверджують, що необхідний диференційований підхід до визначення оптимальних строків вирощування тварин на м'ясо з точки зору використання скороспілих чи довгорослих порід. Маючи крупні розміри тіла і хорошу пристосованість до місцевих кліматичних умов, м'ясні бички і телиці ще на початку відгодівлі мали перевагу над ровесниками червоної степової породи за живою масою. Від м'ясного молодняка вже у 15-місячному віці отримують повноцінні

туші з великою масою. Така властивість, а також прояв статевого диморфізму в розвитку тварин дозволяють зробити припущення щодо раціональних строків забою: для скороспілої червоної степової породи — 15—18-місячний вік, для бичків м'ясних порід — починаючи з 18 міс. Для телиць м'ясних порід, яких не використовують для відтворення стада, найбільш доцільною є їх реалізація на м'ясо у 18—20-місячному віці. Слід також зазначити, що в нашому науково-господарському досліді південний тип м'ясної худоби проявив себе як більш скороспілий порівняно з чернігівським та придніпровським типами.

Одержано редколегією 16. 11. 89

Высказано предположение на основе анализа живой массы, продуктивности животных, некоторых забойных и экономических показателей об оптимальных сроках выращивания на мясо бычков и телок разных пород и породных соединений.

ISSN 0135-2385. Розведення та штуч. осіменіння великої рогатої худоби. 1991. Вип. 23
УДК 619:618.19—002+575.17

Б. В. ЯМПОЛЬСКИЙ, канд. вет. наук

А. Н. ТОГУШОВ, ст. наук. співроб.

Крим. с.-г. ін-т

СПАДКОВІ ВІДМІННОСТІ РЕЗИСТЕНТНОСТІ ДО СУБКЛІНІЧНИХ МАСТИТИВ КОРІВ ДЕЯКИХ ГЕНОТИПІВ

Наведено результати вивчення резистентності до маститів червоних степових, чорно-рябих і помісних корів (червона степова × чорно-ряба голштинська) у трьох господарствах Кримської області. Встановлено, що середня екстенсивність захворювання обстеженого поголів'я становить 30,24 % з коливаннями по породах і генотипу від 28,5 до 31,7 %.

Переведення молочного скотарства на промислову основу визначає створення нових умов утримання, годівлі й використання тварин, порушення яких часто призводить до виникнення захворювань і, як наслідок, — зниження продуктивності.

Мастит — багатofакторне захворювання з полігенним характером схильності. Отже заходи боротьби повинні бути комплексними. Вважають, що шлях генетичного поліпшення худоби щодо підвищення резистентності до захворювання виправданий при наявності умов, зокрема, якщо воно завдає значних економічних збитків, а в популяції існують особини з різною чутливістю до нього. Відомо, що багато факторів стійкості щодо маститу генетично зумовлені. Тому, крім традиційних ознак селекції, спрямованих на підвищення продуктивності, багато дослідників відмічають необхідність включення в комплекс й такого показника, як маститорезистентність. Однак селекцію за цією ознакою, крім відбору за формою вим'я, не ведуть. Разом з тим, незважаючи на актуальність завдань селекційної роботи в цьому напрямі, вплив генетичних факторів на резистентність молочної худоби щодо маститів вивчено недостатньо.

Ми вивчали вплив спадкових факторів на виникнення субклінічної форми маститу в корів червоної степової, чорно-рябої порід і помісей першого покоління, одержаних від схрещування червоної степової і чорно-рябої голштинської порід.

Методика досліджень. Дослідження проводили у трьох господарствах Кримської області (колгоспи ім. Калініна Красногвардійського, ім. Калініна Первомайського і «Победа» Советського районів) на поголів'ї 1055 корів, які перебували в приблизно однакових умовах утримання, годівлі й використання. Протягом періоду досліджень щомісяця перевіряли тварин на наявність субклінічних форм маститу. Одержані дані при обробці групували з урахуванням генотипу, продуктивності, віку, ветеринарного статусу й фізіологічного стану. Проби крові й молока для досліджень на гу-